

Clemens J. Setz: *Die Liebe zur Zeit des Mahlstädter Kindes. Erzählungen*

350 pages, Clothbound

© Suhrkamp Verlag Berlin 2011

Czech sample translation by Marie Voslarova

Matky

Postávají v tmavé postranní uličce za nedávno zkrachovalou rybí restaurací, matky – většinou šest či sedm postarších dam v dlouhých pláštích do deště z padesátých let. Některé nosí kastrůlkovité klobouky, mezi zákaznicky mimořádně oblíbené, jiné zas nedají dopustit na natáčky, jež zavěšené v účesech připomínají zmrzlé vánoční ozdoby. Na ruku mívají poloprůhledné krajkové rukavice zdobené drobnými ornamenty, jaké se oblékají mrtvým, když musí celý den ležet na marách vystaveni pro příbuzné. Je listopad, mokro, chladné a nevlídné počasí, a policejní kontroly se teď nevyskytují tak často. Vůz s pruhem projel před pár minutami, příslušníci stáhli okénko a krátce se ženami pohovořili. Jeden jim dokonce nabídl čokoládové tyčinky. Potom vousatí muži odjeli. Teď potrvá určitě víc než čtyři hodiny, než se zase ukážou. Možná taky už nepřijedou vůbec.

Dámy přecházejí celou noc sem a tam. Aby přilákaly zákazníky, pohrávají si s kulatými knoflíky, které připomínají barevné bonbóny proti kašli, posunují si do čela své příliš velké brýle na čtení nebo hledají v kabelkách z umělé kůže hydratační krémy na ruce. Někdy také zvedají ukazováčky a káravě s nimi potřásají. Toto gesto je univerzální a účinkuje takřka vždycky.

Blíží se k nim mladý muž okolo dvacítky. Kolo si opřel o něco dál a prochází tmavou uličkou tak nenápadně, jak jen dokáže. Vlasy má alespoň týden nemyté, brýle ušmudlané s mastnými skvrnami a otisky prstů, a když se na okamžik zastaví, aby si zavázal tkaničku, na zádech bundy se ukáže malá trhlina ve tvaru kosočtverce. Než osloví jednu z matek, vypne si mobil. Dokonce počká, až zhasne displej, a teprve potom jde dál. Očividně mu nevádí, že mu z kalhot vykukuje košile ani že má horní ret a tvář umazané od čokolády. Jeho ústa nevypadají, že by je často používal. Je dost možné, že za poslední týdny vůbec s nikým nepromluvil. Celkové působí dobromyslným, ale také trochu zaraženým dojmem. Právě tento typ mužů do úzké uličky za bývalou rybí restaurací často zabloudí.

Irma se k němu přiblíží jako první.

„Ahoj,“ říká.

Nejdřív se jí vyhne, jako by vůbec neměl zájem, potom se zastaví a prohlédne si ji lépe.

„Philipp,“ povídá a natáhne ruku.

„Matka Irma,“ odpoví Irma.

Je z matek nejstarší. Ostatní jí většinou přenechávají prvního zákazníka, protože jí všechny dluží nějakou laskavost. Na výrazu mladého muže je ale vidět, že ho Irma nezaujala. Možná kvůli šátku

na hlavě, který už se stal jejím poznávacím znamením, jenže nepůsobí mateřsky, spíš křečovitě, jako u nějaké chudé trhovkyně.

Agáta zavětrí příležitost a vykročí k mladíkovi. Následuje ji Ulrike.

„Supi se slétají,“ konstatuje Irma vlídně a bere brýle se širokými obroučkami do ruky. „Takže co?“

„Ahoj,“ zdraví mladík Agátu a Ulriku. „Dobrá večer.“

„Není sladký?“ říká Irma a brýlemi ukáže na jeho ustrašený obličej. „Ale že se nám pokecal.“

Vytáhne z pláště kapesník, nasliní ho a přejede s ním mladíkovi po tváři.

„Tak... už je to lepší.“

„Mně nepřipadá, že by byl sladký,“ přerušuje ji Agáta. „Jen se tak tváří. Ve skutečnosti je to zoufalec, které své rodiče navštíví nebo jim zavolá nanejvýš o svátcích. Mám pravdu, nebo ne?“

Jeho reakce prozrazuje, že se trefila do černého. Mladík se na ni usměje. Potřebuje to, Agáta to cítí. Nutně to potřebuje.

„Jmenuju se Philipp,“ opakuje mladý muž. „Kolik za...“

„Za?“

„Za noc.“

„Celou noc?“ ptá se Agáta.

„Ano.“

„Tři sta.“

Mladík sklopí oči a položí si ruku do týla.

„Řekněme dvě stě?“ ptá se ostýchavě.

„Poslouchej, ty budižkničemu,“ povídá Agáta, „To by se ti možná podařilo tady s Ulrike, ale ne se mnou. Buď tři sta, nebo nic.“

„Ach,“ říká mladík. „Prosím. Já...“

„Dvě stě sedmdesát.“ rozmýšlí si to Agáta po chvíli. „Níž nepůjdu, to by byla urážka.“

„Mohl bych, mohl bych případně zaplatit kartou?“ ptá se mladík.

Všechny tři matky se rozesmějí, Agáta nejhlasitěji.

„Ano, jistě, můj maličký,“ říká. „To zvládneme. Stavíme se prostě u bankomatu, slibuju.“

Obličej mladého muže se rozzáří.

„Tak dobře.“

„Ty můj malý hlupáčku,“ dodává Agáta a zavěsí se do něho.

Odcházejí. Ostatní matky se za nimi dívají, potom se zase vracejí k pomalému přecházení sem a tam. Když se po pár minutách dá do deště, roztáhne Irma svůj staromódní deštník s obrázkem rozesmátého měsíce a ostatní matky se k ní přitisknou, aby nezmokly.

„Tahle Agáta,“ povzdychne si Ulrike. „Nestane se, že by za ní některou noc žádný syn nepřišel.“

„To dělají zkušenosti. Jen počkej, už brzo na tom budeš taky tak.“

„To by bylo krásné. Nemám přece nic než tohle. Kam bych se jinam poděla? A starat se o dcery bych nechtěla, ačkoli jsem slyšela, že při tom člověk aspoň může čekat v domě, a ne ve větru a dešti na ulici –“

„No dobře,“ povídá Irma, která nemá ráda, když si ostatní stěžují. „Podívej, už zase přestalo pršet. Byla to jenom krátká přeháňka.“

Matky se opět rozestupují. Někde na věžních hodinách odbíjí čtvrt, a o chvíli později se ze spaní rozeře siréna auta. Jinak je ticho. Večer plyne dál a objevuje se několik osamělých hvězd.

Když se ten mladý muž směje, přidržuje si před pusou pěst, jako by kašlal. Agátě to připadá roztomilé. Aby otestovala jeho ochotu pomáhat, předstírá velké obtíže při chůzi do schodů. Philipp se zastavuje a dívá se na ni, potom ho napadá, že by jí měl pomoci, a pokusí se o to, jak nejlépe dokáže. Sice trochu nešikovně, zdá se Agátě, ale stejně. Na jeho zvonku stojí: Uhlheim. To jméno Agátě něco říká. Možná nějaký zákazník z dřívějšíka? Děti je taková spousta, myslí si.

V bytě jí pomůže z pláštěnky a pověsí ji na věšák. Agáta se trochu rozhlédne. Typický studentský příbytek, připomínající jeskyni a zatuchlý jako ložní prádlo pubescentů. Šikmo přes pohovku leží špatně složené žehlicí prkno.

„Tak,“ říká. „Tady bydlím.“

„Já věděla, že z tebe jednou něco bude,“ odpovídá Agáta.

Philipp se zasměje. Není to nijak srdečný smích, spíš pozdě potlačený reflex obličejů. Možná je pro něho těžké se uvolnit, dokud se nevyřídí finance, myslí si Agáta. Rozhodne se, že mu to usnadní, a jednoduše nastaví ruku. On se na ni podívá, potřebuje vteřinu, dvě, pak pochopí a odejde do vedlejšího pokoje. Vráti se a vtiskne jí do dlaně dvě stovky a padesátku. Potom hledá ještě dvacet a znervózní, protože je nemůže najít. Po cestě domů se vůbec u bankomatu nezastavil, uvědomuje si Agáta.

„To je v pořádku,“ říká. „Mám ti něco uvařit? Jako dřív?“

Jeho reakce vyjadřuje ulehčení a pomůže i jí, aby se uvolnila. Mladík si prohrábne vlasy, zašklebí se, odvrátí pohled, znovu se podívá na ni. Potom řekne:

„Ano. Ano, to by bylo fajn.“

Agáta jde do kuchyně, najde zástěru, uváže si ji a provede inspekci ledničky. Je skoro prázdná. Sice to čekala, ale není ani máslo, což ji trochu rozzlobí. Rozhodne se, že mu udělá omeletu. Ze zkušenosti ví, že zákazníkům lépe chutná, když jim neřekne, co připravuje, ale zkrátka začne vařit,

jako by to pro ni byla samozřejmost. Tak vzniká pocit důvěry a jistoty. Philipp se posadí v kuchyni na židli.

„No tak,“ pobídne ho Agáta, přitom rozklepne vejce a hustý žloutek nechá sklouznout do odměrky. „No tak mi trochu povyprávěj, co zrovna děláš.“

„Za práci?“

Jeho tón je zneklidňující, tak šťastný, skoro jako by vůbec nemohl pochopit, že všechno šlo hladce. Jako by byl počítal s většími potížemi nebo ponižováním.

„Ano.“

„Ještě studuju.“

„A co studuješ?“

„Ále, už hrozně dlouho. Fyziku a chemii.“

„Fyziku. A chemii,“ opakuje Agáta uznale a otře si ruce do zástěry.

Je to jako chůze po provaze, musí se soustředit, aby její gesta nebyla moc výrazná, aby se vyhnula klišé. Zdá se však, že Philipp na takové věci nedbá.

„No, vždycky jsi byl na technické věci nadaný,“ povídá.

„No jo,“ říká Philipp. „Ale stejně si nejsem jistý, jestli je to pro mě vážně to pravé. A navíc mě studium docela stresuje.“

„Opravdu?“

„Všechny ty termíny, které je potřeba dodržet. A neustále se všechno mění, pak najednou už něco nejde započítat a člověk musí na děkanát a hádat se tam s těmi idioty. Stres.“

„Ty už ale budeš brzo hotový?“

„Naštěstí jo. Ještě asi rok, nebo tak nějak.“

Omelety se Agátě povedly. Přesně ta správná zlatožlutá barva, na kterou se sbíhají sliny. Philipp jí se zavřenýma očima. Dělá to všechno poprvé, soudí Agáta, neví ještě, jak se má chovat.

„Už je taky pomalu načase, abys konečně dostudoval,“ říká Agáta přísně.

Philipp otevře oči a vyděšeně se na ni podívá. Potom se usměje, vezme si pepřenku a zatřepe s ní nad skoro prázdným talířem.

„Dojez to,“ napomíná ho. „Jsi moc hubený.“

Pohlédne sám na sebe.

„Nebo snad chceš jednoho dne vypadat jako všichni ti nešťastníci, vyzáblí jako kostlivci, kteří utrácejí všechny peníze tak akorát za knihy?“

Po jídle mu trochu poklidí byt. Všechno pokrývá prach, a tak mu vytýká lenost. Ví, že nepřetržitě, dobromyslně otravně hubování působí na mladé muže uklidňujícím dojmem. Sbírá ponožky z podlahy – shýbá se přitom pomalu a s námahou, každý její pohyb vyjadřuje takovou výčitku, že se Philipp odvrátí. Špinavé prádlo, které se válí rozházené po židlích i po posteli, nacpe do pračky a vysvětlí mu, kolik prášku musí použít, aby bylo jeho oblečení sice čisté, ale příliš pronikavě chemicky nepáchlo. Když udělá trochu pořádek, sedne si k televizi.

Na stolku objeví televizní magazín, zalistuje v něm a začne zvýrazňovačem (který jí Irma darovala před měsícem) podtrhávat různé pořady.

„Pojď, posad' se ke mně,“ říká.

Philipp ji poslechne.

„Pověz, máš přítelkyni?“

„Já?“

Philipp se musí smát. Agáta si posune brýle do čela a podívá se na něj, jako by chtěla říct: Mám právo se to dozvědět. Ale pohled se jí úplně nevydaří. Philipp se jí lekne a najednou zvažní.

„Ne, momentálně nemám,“ říká ke svým kolenům. „Odstěhovala se... před třemi týdny.“

„Stejně ti nesahala ani po kotníky.“

„Aha, no jo. Ne. Ne.“

„Opravdu. Nebyla to pro tebe ta pravá. Byla moc náročná.“

„Hm.“

Philippovi se ve tváři objevil strnulý výraz. Vypadl z role, zřejmě ho rozzlobilo její dobře míněné hádání naslepo. Agáta ví, že zašla trochu moc daleko. Ale není lehké se zastavit, když člověk vidí, že je na správné cestě. Změní téma a ptá se ho trochu na plány do budoucna. Kde si představuje sám sebe za pět let? O čem hodlá psát závěrečnou práci? Kdy asi tak myslí, že jí konečně dá dlouho očekávané vnouče? Philipp na všechny otázky reaguje zdvořile, ale sem a tam pohlédne na hodiny. Agáta ví, že na něho teď musí trochu tvrději, pokud ho nechce ztratit.

„Posloucháš mě vůbec? Haló, Philippe, mluvím s tebou!“

„Ale jo,“ odpovídá a vstává z pohovky.

„Ještě si sedni. Jednou tě na jeden jediný den navštívím a nedočkám se ničeho jiného než jednoslabičných odpovědí. Je mi vážně líto, že je tvůj život tak nezajímavý. Je mi líto, že nemáš co vyprávět. Ale moje vina to není. Takhle jsem tě nevychovala.“

Philipp se posadí. Vypadá bezradně.

„Zlobíš se na mě?“ ptá se.

Díky bohu, myslí si Agáta. Roztává.

„Ne, samozřejmě, že se na tebe nezlobím.“

Je pozdě. Philipp sedí vedle ní na pohovce a dívají se na televizi. Agáta je však unavená a rozhodne se, že ho pošle do postele. On poslechne a nechá se od ní dokonce přikrýt. Přitáhne mu deku úplně až k bradě. Vidí, jak se pod chladnou pokrývkou slastně protahuje. Zhluboka se nadechne a převalí se na bok.

„Dobrou noc,“ šeptá Agáta.

Ví dobře, co se od ní očekává poté, co zhasne světlo v dětském pokoji a úplně potichu za sebou zavře. Sedá si do vedlejší místnosti a dál se kouká na televizi. Mnozí zákazníci mají rádi, když škvírou pode dveřmi prochází modravé záblesky televizní obrazovky. Tyhle záblesky znamenají: Někdo tu je, někdo je ještě vzhůru a hlídá byt. Přepíná programy a nachází několik pořadů, které jí zajímají. Opakování starého dílu *Columba*, komedii s Christiane Hörbigerovou. Uvažuje, jestli by jí Philipp ráno nepůjčil kolo. Některé kolegyně by se teď pustily do prohledávání bytu, jestli neobjeví peníze, ale tady se toho nedalo moc čekat. Kromě toho se často stávalo, že zákazník pozdě v noci znovu vstal a přišel do pokoje k matce, aby jí položil hlavu do klína. Pro většinu z nich byla tato doplňková služba dokonce tím hlavním. Nejlepší je, říká si Agáta a nasazuje si sluchátka, když člověk projeví spolehlivost a zůstane prostě sedět až do rána. To je známkou skutečné profesionality.

A skutečně, Philipp kolem druhé znovu vychází z ložnice, levou nohavici od pyžama má vyhrnutou nad kolenem a musí zatřást nohou, aby se zase spustila.

„Nemůžu spát,“ stěžuje si.

Agáta na něho přátelsky pohlédne a poklepe na pohovku vedle sebe.

„Copak se děje?“

„Ále, honí se mi hlavou různé věci,“ vysvětluje a krčí rameny. „Složitě věci.“

Potom se začne ukládat, hlavou zavadí Agáta o rameno a přiblíží se k jejímu klínu. Zadrží ho.

„Za to je příplatek,“ šeptá.

Dává si práci, aby informaci vyslovila tak starostlivě a mateřsky, jako by patřila k představení. Funguje to, Philipp jen kývne.

„Třicet,“ šeptá Agáta.

Philipp jí nechává unavenou hlavu klesnout do klína. Zavírá oči a mumlá:

„Třicet, čtyřicet, padesát...“

Po desítkách počítá dál. U devadesátky přestane, olízne si rty a vypadá to, že usnul. Ale Agáta ví, že je s velkou pravděpodobností dál vzhůru. Má s mladými muži, kteří předstírají spánek, své zkušenosti. Poznává to podle rytmu jeho dechu, podle bdělé nervozity víček, a samozřejmě i podle pohybů ohryzku. Spící lidé tolik nepolykají. Nicméně se zdá, že se mu to líbí. A je mu jedno, že ho tahle služba bude stát další peníze. Tak přece jen se vyzná, nedělá to poprvé, říká si Agáta. Myslí na jeho nevinný obličej, když hledal bankovky, a usměje se. Dříve Agáta při několika příležitostech přimhouřila oko a nechala muže spát na klíně zdarma. Většinou jí za to byli velmi vděční a následně se stali pravidelnými zákazníky; investice se tedy takříkajíc vrátila, uvažuje Agáta. Je to zkrátka

různé případ od případu. Někteří mladíci vypadají, jako by to potřebovali naléhavěji než jiní, mají špatně učesanou pěšinku a moc velké kalhoty a mluví prakticky jen o nějakých filmech, jejichž názvy Agáta nikdy neslyšela, nebo o tom, že vůbec nevidají své sourozence, protože žijí v jiném městě. Člověk se na ně prostě nemůže zlobit. Udělá to pro ně skoro zadarmo, celý program. Samozřejmě vždycky jen *skoro*.

Agáta vzdychne a pozoruje toho spokojeného člověka, jehož ucho jí leží mezi koleny. To rozhodně není jeden z těch, pro které by to udělala skoro zadarmo. Musí zaplatit; když se bude bránit, Agáta ví, komu může zavolat. Ale přesto je na něm něco odlišného, něco, co si neumí vysvětlit, zkušenosti nezkušenosti. Je to zvláštní, ale cítí nutkání mu říct, že v budoucnu už nemá utrácet za její služby. Má na sebe být opatrnější, víc o sebe dbát. A má dostudovat a dát si život do pořádku. Agáta mu položí ruku na hlavu a začne k němu tiše promlouvat, i když ví, že mezitím doopravdy usnul. Její tón je přitom pořád ještě profesionální; ovládá se.

„Víš,“ šeptá, „myslím si, že už bys to neměl dělat. Neměl bys pokaždé ven do zimy, když... Měl by ses opravdu pokusit dostudovat, myslím *opravdu*, vážně. Místo abys po nocích...“

Za hodinu zvedne Philippovu spící hlavu z klína a položí ji na pohovku. Potřebuje nutně na záchod. Při té příležitosti uklidí taky trochu v koupelně. Zrcadlo je tak špinavé, že se v něm málem nepoznává.

V časných ranních hodinách zákazníka probudí, dostane od něho zbývajících třicet eur. Bez dlouhého hledání. Rozloučí se s ní u dveří.

„Dovol mi tě ještě jednou obejmout,“ říká a přitiskne ho k sobě.

„Ale no tak,“ odpovídá polichoceně. „Přestaň, vždyť mi zlámeš –“

Pak mu dojde dech, protože Agáta ho opravdu zmáčkne tak pevně, jak jen dokáže. Ostře a nakysle mu páchne z úst, což je typické pro osamělé muže, kteří se celé noci musí potýkat se sny, jež nikdy nikomu nebudou vyprávět.

Šest hodin ráno. Když touto dobou sama prochází prázdnými ulicemi předměstí, upadá Agáta často do podivných myšlenek. Uvažuje o tom, kolik toho má ještě před sebou, jak dlouho ještě asi bude její minulý zákazník chodit v noci za pouličními matkami a temně zlatý vlak městské dráhy si bude takhle lehkovážně klouzat, jako by na světě neexistovaly vůbec žádné problémy. A jak dlouho ještě asi potrvá, než bude slunce zase vycházet na úplně bezmračném nebi, aniž by jej rušilo umělé moaré závoje, který každé ráno pro ochranu člověka vzniká nad evropskými metropolemi?

Otázka času ji zajímala odjakživa. Úzce se pojí s otázkou naděje. Agáta už nejspíš ví o všech nadějích, které je potřeba žít, když chce člověk v dnešní době přežít. Ne každá kolegyně to pochopila. Irma to samozřejmě ví, možná dokonce líp, než je ochotná přiznat. Agáta si je jistá, že Irma si pro tuto noc také našla přístřeší. Skoro pokaždé se vrací do jejich boční uličky jako poslední, vypadá šťastně a spokojeně a vypráví zábavné anekdoty ze života, na němž se po dobu jedné noci podílela. Agáta musí myslet na to, jak jim Irma kdysi ukazovala, co pro ni jeden zákazník vyrobil: malou dřevěnou kosmickou loď, která by v případě atomové války odnesla všechny matky světa (nebo všechny šťastné rodiny? Agáta si už přesně nevzpomíná) na jinou, vzdálenou planetu do bezpečí. Irma jim popisovala zvláštní kresby pastelkami, které měl ten

zákazník po celém bytě. Obrázky malé zelené koule, která mírumilovně putuje vesmírem.

Když Agáta prochází kolem čelní strany rybí restaurace, která je zatlučená hnědými prkny, vzhledne do výšky a objeví nad střechami bledý ranní měsíc, vážný kovový obličej za mraky. Dřevěná kosmická loď, říká si a musí se nad něčím tak hloupým pousmát. Ten malý dětina. Kosmická loď pro všechny – no, ať už to byl kdokoli.